

Exposició

Otobong Nkanga. Anhel de llum del sud

13 jul. 2023 — 07 gen. 2024

La collita, 2022.
De la sèrie *Conseqüències socials V.*
Cortesia de Wim Waumans

Dossier de premsa
Institut Valencià d'Art Modern

IVAM

Exposició

Otobong Nkanga. Anhel de llum del sud

13 jul. 2023 — 07 gen. 2024

Comissariat: Nuria Enguita

GENERALITAT
VALENCIANA

IVAM

Patrocinador

Otobong Nkanga.

Anhel de llum del sud

L'exposició *Craving for Southern Light* (Anhel de llum del sud) d'Otobong Nkanga (Kano, Nigèria, 1974) reuneix una important selecció del seu treball realitzat en les darreres dues dècades i inclou dibuixos, tèxtils, poemes, escultures, objectes i *performances*, així com una instal·lació específica per a l'IVAM.

A la primera sala, diverses sèries de dibuixos i un tapís de grans dimensions defineixen una iconografia poètica i política que sempre ha acompanyat l'artista, on es mostra el seu potencial ficcional a través d'imatges portadores de memòries de cossos, espais i moviments interconnectats. Les seues figures donen protagonisme a l'acció i invoquen records que parlen de treball, pertinença i propietat: escenes domèstiques i familiars, però també conflictes. Dibuixos diagramàtics s'organitzen en sèries i inclouen la paleta de color, que funciona com a origen de noves escenes.

La sala central acull un treball específic que és resultat dels viatges, la investigació i les relacions que l'artista ha establert a la ciutat i amb el museu. Un paisatge alterat, fosc: un espai emocional entre la foscor i la llum, fet de formes fràgils, precàries, com l'argila modelada en formes abstractes reminiscents de mons naturals que remetent a la fragilitat ecològica, econòmica i política. Davant aquest paisatge es presenten diferents objectes que tenen a veure amb la regeneració i la reparació de diversos ecosistemes: recipients que alberguen vida o catifes que ens

permeten pensar en la comoditat de les fibres naturals protectores i, alhora, transmissores d'energia. Una sèrie de cordes que s'esvaren per l'espai, travessen boles de gran grandària o puguen fins al sostre ens remetent a encreuaments de narratives o històries itinerants.

En aquest entorn s'instal·la un projecte d'economia circular i d'estructures de producció transformadores com és *Carved to Flow* (Tallat per a fluir, 2016): desenvolupat en tres fases, es va presentar primer a Atenes, durant la documenta 14, com a laboratori per a fabricar sabó i posteriorment a Kassel, on es venia. Actualment continua actiu i els seus ingressos es destinen al finançament d'un espai artístic a Atenes, així com la Fundació Carved To Flow, una organització sense ànim de lucre en Uyo, estat de Akwa Ibom, a Nigèria.

En l'última sala es presenten una sèrie de tapissos, un terra de roca volcànica i la instal·lació *Solid Maneuvers* (Maniobres sòlides, 2015), una representació poètica d'un pujol invertit, una topografia excavada que conté minerals i sal. L'escultura fa referència a una excavació abandonada que deixa una ferida en el paisatge, però també en la nostra relació amb ell.

El treball d'Otobong Nkanga constitueix una de les expressions més sòlides i complexes en el paisatge de l'art contemporani tot unint el desenvolupament d'una imaginació crítica i una forma artística poderosa amb l'especificitat històrica, la disseminació política i la cura social.

L'artista hi ha participat a nombroses exposicions individuals i col·lectives entre les que podrien destacar, només als últims anys, *Underneath the Shade We Lay Grounded*, Sint-Janshospitaal, Musea Brugge (2022); *Otobong Nkanga*, Kunsthaus Bregenz (2021-2022); *Of Cords Curling around Mountains* (De cordes que s'enrosquen al voltant de les muntanyes); Castello di Rivoli (2021-2022); *There's No Such Thing as Solid Ground* (No hi ha tal cosa com una terra sòlida), Martin-Gropius-Bau; *From Where I Stand* (Des d'on estic), Tate St. Ives (2019); *To Dig a Hole that Collapses Again* (Cavar un forat que torna a col·lapsar), Museum of Contemporary Art, Chicago (2018). Ha participat a la documenta 14 (2017) i a les Biennals de Venècia i Xarjah (2019), Sydney (2016), Lió (2015) São Paulo i Berlín (2014), entre d'altres.

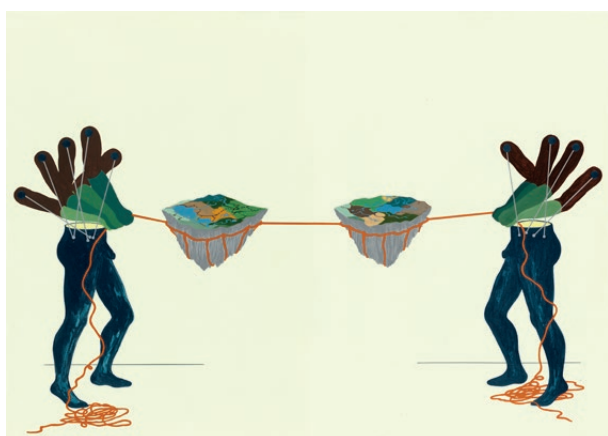
I.

Social Consequences (Conseqüències socials, 2009-2014) és una sèrie que, juntament amb *Filtered Memories* (Memòries filtrades, 2009-2010) i *Captured Gestures* (Gestos capturats, 2016), plasma la visió del món de Nkanga i la seua interpretació dels records. Els dibuixos exploren temes com ara el treball, la llar, la casa i conceptes com la pertinença i la propietat. Les obres tenen un aire surrealista i contenen objectes tant reconeixibles com violents, com a armes i projectils, però també ofereixen reunions socials i

Casa 1977, Yaba, Lagos, 2010. De la sèrie *Memòries filtrades 1977-1981*. Collection Harm i Floor Haak (Païses Baixos)

situacions domèstiques. Un tret distintiu de l'art de Nkanga és la forma en què uneix motius diagramàtics, sovint utilitzant part de la imatge com a paleta de color i incloent-la en l'obra acabada. Així pot apreciar-se en diverses obres de la sèrie *Conseqüències socials*, on les paletes condueixen a imatges posteriors. *Memòries filtrades* és una sèrie d'obres basades en records de la infància i l'adolescència de Nkanga, que han tingut

Crisi, 2009. De la sèrie *Conseqüències socials I*. Collection Huisman-Jurriens 5843

Home treballant, 1990, FHP, Victoria Island, Lagos, 2010. De la sèrie *Memòries filtrades 1987-1996*. Collection Pieter and Marieke Sanders

especial rellevància en la seua vida. Els quadres fan referència a temes com la innocència perduda, la noció de llar i la seua família pròxima.

Les narracions paral·leles constitueixen el tema central del tapís monumental *Double Plot* (Doble trama, 2018) de Nkanga. El tapís plasma diferents perspectives i narra actes que han afectat les terres i a la vida de les persones. El fons representa l'estructura del sistema solar i les formacions estel·lars. Una xarxa de línies a vista d'ocell recorda a les mesures del terreny i les fronteres, a les divisions estructurals que generen tensions. La perspectiva frontal mostra a un home sense cap ni mans que, al costat d'un arbre, subjecta una corda que es vincula a la xarxa de discos de la capa següent. Aquest pla s'acosta a imatges fotogràfiques d'explosions i disturbis —moments de manifestació del poder i moments en els quals la gent és manipulada i controlada per les estructures de poder—, com l'alçament de la plaça Tahrir, que s'alinea amb la constel·lació estel·lar de fons d'aqueix mateix dia. Així doncs, l'home et convida a mirar a dalt, a baix i avant per a descobrir les dobles narratives i connexions. El treball tèxtil també obri una temporalitat, com la llum de les estrelles

De qui és aquesta crisi?, 2013.
Cortesia de Maurice Van Vale

projectada a l'univers molt abans que el seu centellege arribe als nostres ulls, o les situacions d'opressió política que es desenvolupen paral·lelament a escala mundial. Situacions i aparences que van succeir en un moment determinat i es fan visibles en un altre. Els elements representats de cossos, terres i plantes estan literalment entreteixits i connectats i ens recorden que les decisions polítiques tenen repercussions humanes, geològiques i socials.

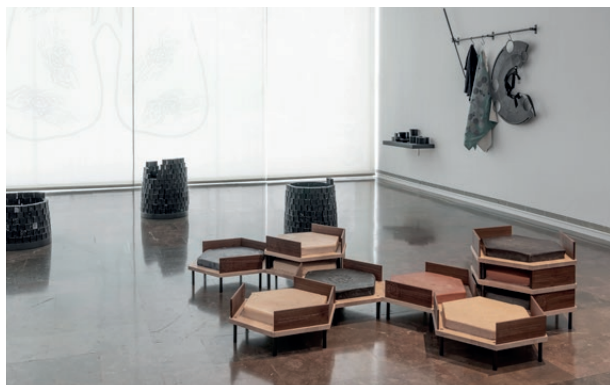

Doble trama, 2018. Cortesia de l'artista

En l'espai central de la galeria un nou treball *site-specific* es desplega en les parets incloent escultures ceràmiques, dibuixos, poemes i altres elements creant un paisatge, fruit de la seua investigació feta a València. Nkanga redefineix a les persones i els objectes com a entitats que naixen en relació amb unes altres, i entrellaça hàbilment coneixements de geologia, botànica, poesia i sistemes de coneixement no occidentals. Les al·lusions de les seues obres al potencial reparador de la connectivitat apunten insistentment cap a la possibilitat de futurs més habitables.

En aquesta sala s'inclouen també les instal·lacions *Carved to Flow* (Tallat per a fluir, 2017- en procés) i *Constellation to Appease* (Constel·lació per a apaivagar, 2019).

Nkanga va crear originalment *Carved to Flow* per a documenta 14, la exposició internacional que es celebra cada cinc anys i que el 2017 va tindre lloc a Atenes (Grècia) i Kassel (Alemanya). Per a aquest projecte, Nkanga va organitzar un taller de fabricació de sabó a Atenes, on es van crear prototips amb aigua, carbó vegetal, lleixiu i set mantegues i olis del Mediterrani, Orient Mitjà i Àfrica septentrional i occidental. Nkanga explica el simbolisme: «Una de les coses que connecta tots aquests punts és el aceite. Podríem pensar en el aceite que hi ha sota la mar o en el sòl, o en els arbres i les plantes. El que connecta, no el que divideix, i pensar en com la gent escapa de llocs que nodreixen el

Tallat per a fluir, 2017. Cortesia de l'artista

Deixant rastres en la distància, 2021
Cortesia de l'artista

món amb els seus recursos». Una vegada produït, el sabó s'exposa en forma de xicotetes torres basades en depòsits reals de sabó d'Alep (Síria) i Nablus, ciutat palestina de Cisjordània. Les pastilles de sabó s'han venut a Kassel i altres llocs, i els beneficis s'han destinat a finançar un espai artístic a Atenes (Grècia) i la Fundació Carved to Flow, una organització sense ànim de lucre de Uyo, en l'estat nigerià de Akwa Ibom. Cada pastilla de sabó venuda s'emboïca en paper imprès amb un poema de l'artista, com aquest:

*Charred, so I had to breathe
In the absence of oxygen
Scarred, so I had to leave
These lands of bare ash residues
Fleeing, breathing*

(Carbonitzat, així que vaig haver de respirar / En absència d'oxigen / Cicatritzat, així que vaig haver de d'abandonar / Aquestes terres de residus de cendra nua / Fugint, respirant)

Constel·lació per a apaivagar es va concebre com a resposta al paisatge de Cornualla i es va activar en una *performance* en la Tate St Ives. Nkanga va portar la peça a la platja i va interactuar amb l'oceà i els elements. Va incloure plantes recol·lectades i objectes recopilats a la platja per a mostrar les

Constellation to Appease, platja del Saler,
València, 2023

petjades de la història geològica i social de Cornualla. L'obra continua canviant a mesura que els materials reaccionen i es descomponen. Les formes hexagonals d'acer evoquen les estructures cristal·lines de minerals i sals, i la corda industrial recoberta de cautxú reflecteix la importància de la corda en la navegació industrial de Cornualla.

Per a la seua exposició a València Nkanga ha fet una iteració d'aquesta *performance* al Mediterrani

3.

En l'última sala, la presentació d'Otobong Nkanga se centra en la instal·lació *Solid Maneuvers* (Maniobres sòlides, 2015), una manifestació

Maniobres sòlides, 2015.
Cortesia de l'artista

Acer per a oxidar – Fusió, 2016.
Cortesia de l'artista

de les seues trobades amb una zona devastada per la mineria a Namíbia coneguda com a «Green Hill» que, des de 1875, ha vist com el seu sòl ric en minerals es buidava, deixant una cicatriu en el paisatge. *Maniobres sòlides* és una traducció poetitzada de la topografia invertida i excavada de Green Hill —que conté vermiculita, sal, maquillatge, arenes minerals pesades i coure triturat— i serveix de recordatori commovedor de les implicacions ecològiques de l'acumulació capitalista. La grava i la mica de la instal·lació formen un paisatge similar a l'escòria. Els elements escultòrics s'assemblen a illes o paisatges d'arxipèlags i estan compostos per diferents materials que s'han anat superposant per a crear les diverses formacions. El títol evoca el fet que és el cos el que maniobra, transforma i manipula les matèries primeres que extraiem de la naturalesa. Els paisatges naturals es transformen o exploten constantment en funció del que poden aportar-nos. Integrant la *performance* en l'obra, Nkanga considera com la maquinària utilitzada per a l'extracció d'aquests paisatges es nodreix dels gestos físics del cos humà. Dues obres penjades, *Steel to Rust – Meltdown* (Acer per a oxidar – Fusió, 2016) i *The Rift* (La clivella, 2023) al·ludeixen a la corrosió social, econòmica i industrial i a les seues repercussions físiques i emocionals en el cos humà i el medi ambient.

ACTIVITATS

Presentació de l'exposició a càrrec de l'artista, Otobong Nkanga, i la comissària de l'exposició i directora de l'IVAM, Nuria Enguita.

Data: 13 de juliol 2023, 19 h
Lloc: Auditori Carmen Alborch

Performance Constellation to Appease. Otobong Nkanga

Data: 13 de juliol 2023, 20 h
Lloc: IVAM Centre Julio González

Constellation to Appease es va realitzar en resposta al paisatge i context de Cornualla (Cornwall) i es va activar en una *performance* en la Tate St Ives. Nkanga va portar la peça a la platja en una sort de ritual dedicat a l'oceà. Per a la seua exposició a València, Nkanga ha fet una iteració d'aquesta *performance* al Mediterrani.

Sesió musical Oumoukala de Okro Fam

Data: 13 de juliol 2023, 21 h
Lloc: IVAM Centre Julio González

Oumoukala és investigadora, promotora d'Okro, Dj, model i antropòloga nascuda a Mauritània. Les seues principals inquietuds giren entorn de la música i el so com a elements de narració identitària i de memòria. El gaudi en l'ús i la combinació d'aquests elements està en la base del seu treball.

Okro és un espai de festa líquida. L'objectiu últim d'Okro és convertir-se en un referent d'estil de vida i cultura de festa per a persones que no estan representades en la cultura de club actual i, en segon lloc, ser un laboratori de sons diaspòrics i africans en l'àmbit creatiu.

Performance Solid Maneuvers. Otobong Nkanga

Data: 14 de juliol 2023, 19 h
Lloc: IVAM Centre Julio González

En el marc de la seua exposició Otobong Nkanga realitzarà una *performance* que dialoga i activa la instal·lació *Solid Maneuvers* (Maniobres sòlides, 2015). Aquesta peça i l'acció que l'activa, incideixen en la interrelació

dels animals, vegetals i humans amb els recursos minerals com a acer, coure, mica o alumini.

El títol *Maniobres sòlides* es refereix al fet que qui maniobra, transforma i manipula les matèries primeres que extraiem de la naturalesa és el cos. Els paisatges naturals es transformen o exploten constantment en funció del que poden proporcionar-nos. En integrar la *performance* en l'obra, Nkanga considera fins a quin punt la maquinària utilitzada per a extraure aquests paisatges es nodreix dels gestos físics del cos humà.

Visites comentades a l'exposició

Dates:
16 de juliol, 12 h (castellà)
22 de juliol, 23 h, amb motiu de la *Gran Nit de Juliol* a l'IVAM (valencià)
30 de juliol, 12 h (valencià)
19 d'agost, 18 h (castellà)

Dirigides a: tots els públics
Duració: 1 h aprox.

Trobada amb Otobong Nkanga

A partir d'una visita dialogada a la seua exposició, l'artista proposarà un temps de trobada assossegada en el qual desgranar els seus processos de treball, les seues metodologies i les seues urgències, així com intercanviar sabers i practiques.

Data: 18 de juliol, d'11 a 14 h
Lloc: IVAM Centre Julio González
Idioma: activitat en anglés

EDUCACIÓ

La terra que ens mou. Viatges i acció a través de l'obra d'Otobong Nkanga

L'exposició analitza la noció de 'terra' com una formació geològica i narrativa, amb els sistemes i procediments d'explotació i distribució global dels recursos naturals com a punt de partida. Des d'ací l'artista segueix els fils que entrellacen els minerals, la cultura material i la construcció del desig amb la redistribució del poder i el saber.

Pedres, teles, espècies o plantes són materials que Otobong Nkanga empra en les seues instal·lacions, la qual cosa li permet parlar de la terra i de la gent que l'habitarem. A través de dinàmiques d'acció i *performance* rellegirem en grup algunes de les principals obres de la mostra, la qual cosa servirà de punt de partida per a la creació col·lectiva i el diàleg sobre temes d'actualitat com la migració, les transformacions naturals i humanes, les històries d'apropiació i de pèrdua.

Dates:

26 i 29 de setembre

6, 13, 20 i 27 d'octubre

3, 10, 17 i 24 de novembre

1 i 15 de desembre

Horari: Divendres, a les 10 h

(dues sessions simultànies)

Mediació: Mar Bonet i María Gargallo

(equip de mediació de l'IVAM)

Dirigit a: Educació Primària i Educació Especial

Idioma: Valencià o castellà

Duració: 1 h i 15 min

Aforament màxim: Grup aula per sessió

PUBLICACIÓ

Amb motiu de la mostra, l'IVAM editarà una publicació que comptarà amb els textos i entrevistes de la directora de l'IVAM i comissària de l'exposició, Nuria Enguita, a més de les aportacions de Pelin Tan i de Clementine Deliss.

Institut Valencià d'Art Modern
Centre Julio González
Guillem de Castro, 118
46003 València

Contacte:
Departament de Comunicació
comunicacion@ivam.es
T. 963 176 600

IVAM